

Ali res vsi kradejo?

Svededa je običajno, da so ljudje prepričani, da jim vsi kradejo. V navadi je tudi, da so ljudje prepričani, da direktorji kradejo. To so prepričani v vseh sistemih, komunizmu, kapitalizmu. O tem bi bili prepričani tudi, če bi vladala dinastija tjulenjev. Težava je, če je to res. Da kradejo, ne da so tjulenji.

V vedenjski ekonomiji so se seveda spraševali, kdaj so ljudje pripravljeni goljufati in krasti. V ekonomski teoriji je odločitev za krajo racionalna – ocena med tem, kaj bom dobil, kaj bom izgubil, kakšna kazen me lahko doleti. Če ocenim, da kazni tako ali tako ni, nimam kaj izgubiti. Mislim, torej kradem.

Profesor Dan Ariely, avtor knjige z naslovom Predictably Irrational (Predvidljivo neracionalni) – tisti, ki imate malo časa, pojdite na Youtube –, je med drugim ugotovil: da je veliko ljudi sposobnih malo goljufati, da tem bolj goljufajo, čim bolj goljufa tudi njihovo okolje, se pravi, da svoje dejanje povežejo s sprejemljivostjo med sebi enakimi. In še, da načeloma ne bodo ukradli denarja, za katerega vedo, komu pripada, da pa bodo kradli stvari, ki so izvedene iz denarja (torej delnice, zavarovalne premije ...). In več bodo kradli od tistih, ki jih ne poznajo.

Kaj to pomeni? Da bodo v Sloveniji prej vladali tjulenji, kot bomo prevzeli nove standarde poslovanja.

1. Družbeno okolje, srenja, razred, ki mu pripadajo menedžerji, tolerira dejanja svojih kolegov in jih ne obsoja. Posamezniki, ki nategnejo male delničarje, niso izločeni iz elitne družbe menedžerjev. Nasprotno, dobivajo nagrade. Podobno kot so se ameriški bankirji vozili po državno pomoč z zasebnimi letali, se naši šemijo, razkazujejo, žlampajo. In noben od menedžerjev, kaj šele kakšno združenje, tega ne obsodi. Temveč je argument, ne bodite zavistni. Ker mi smo zmagovalci prihodnosti. Združenje nadzornikov ni na črni seznam spravilo vseh, ki so bili v nadzornih svetih v Istrabenzu, Muri, Iskraemecu, LTH in podobno. Menedžerji se ne odrečejo niti Bavčarju zaradi Istrabenza, niti Šrotu in Turnšku zaradi pivovarne, niti denimo Kociču iz Triglava, ki se mu je zdelo zabavno, da si nagrade izplačuje kot nadzornik odvisnih

UREDNIŠKI KOMENTAR

Simona Toplak

simona.toplak@finance.si

družb. Ne odrečejo se niti Averju iz Vzajemne, čeprav ima ta včasih zelo zameglen pogled na dostojno vodenje družbe. Združenje družb za upravljanje in borza na svoje »žure« še kar naprej vabita Igorja Laha – se spominjate natega malih delničarjev Mercatorja – ali pa Staneta Valanta – zaradi paktiranja z Bavčarjem imajo delničarji »prijateljskih« družb milijonsko luknjo. Za odločitve, kaj je sprejemljivo, v teh klubih ni treba, da velja domneva nedolžnosti in dokazovanje kot pred sodiščem. Standardi za biti denimo v Yesu bi bili lahko, če bi bil to neki nov prostor za zlahtne slovenske menedžerje, višji. Pa niso.

2. Državna lastnina, paradržavna lastnina, vzajemna lastnina, ne nazadnje tudi proračun – vse to je »denar drugih ljudi«. Zato menedžer zlahka iz zbrane premije plača za svetovanja svojim prijateljem. Ali pa kot je šef državnega podjetja, kot je Mobitel, zlahka plačal za reklame, čeprav je bil monopolist. Zato je enostavno, če politik naroči analizo prevzemne zakonodaje zunanjemu izvajalcu. In ne nazadnje, zlahka se delajo usluge prijateljem iz denarja vlagateljev v sklade.

Kakšna bi bila rešitev? V Sloveniji najprej potrebujemo Madoffa, torej zgled, da se za goljufijo plača. In sistem, da so vsi madoffi, ali vsaj večina, kaznovani. To bi najverjetneje pomenilo, da moramo odpustiti vse tožilce, vse sodnike in vse policiste. Ta rešitev odpade.

Okolje mora pokazati, da menedžerske goljufije in kraje niso sprejemljive. Tudi to ni mogoče, ker bi bilo potem treba zamenjati elito.

Treba je privatizirati, da postane jasno, kdo komu kaj krade. Za to potrebuješ »samo« enega pametnega politika in toliko pameti pri Slovencih, da ga izvolijo. Posebej z drugim bo spet težko. ●

► Ocenite komentar, napišite svoje mnenje: www.finance.si/komentarji

